

Așadar, starea de spirit a populației era foarte bună, iar decretul domnesc din 7 iunie 1866 prin care „a hotărât organizarea unui corp de voluntari de 10 000 de oameni” răspundea inițiativei deja luate pe cale particulară.

Conform acestui decret guvernul, Ministerul de Război acorda voluntarilor echipament și armamentul necesar precum și doi galbeni pe lună plătiți în avans⁶⁰. Un decret ministerial stabilea detaliile aplicării decretului domnesc⁶¹. Generalul Gh. Magheru a fost numit comandantul „corpului de voluntari”. La 13 iunie era anunțată crearea primului batalion de voluntari comandat de maiorul (în activitate) Racov⁶². În felul acesta se perfecționa cadrul general, organizatoric al noii forțe militare.

Crearea corpului de voluntari a permis exprimarea unei stări de spirit favorabile dorinței de rezistență împotriva primejdiei străine, precum și manifestarea unei solidarități a popoarelor legate de obiectivele luptei pentru emancipare națională. Aceste fapte au întărit și mai mult poziția guvernului român și s-au impus în fața diplomației europene.

După apariția decretului de creare a corpului de voluntari din Iași se anunță că „vin mulți să se înscrie”, iar în Craiova, după o zi de la deschiderea biroului de înrolare, se prezentaseră 143 voluntari. Aceleași vești seoseau și din alte capitale de județe⁶³. La 3 iulie din Buzău se comunica existența unui detașament de 300 voluntari⁶⁴. Măsurile de organizare a armatei au întinplat o serie de greutăți generate de cauze obiective, precum și de insuficiența fondurilor financiare.

Înrolarea voluntarilor români a oferit prilejul manifestării sentimentelor patriotice ale populației și prin oferirea unor sume de bani pentru întreținerea acestora⁶⁵.

Diplomații puterilor străine află la București urmăreau cu neliniște înscrierea voluntarilor în armata română. Această acțiune le depășea posibilitățile de înțelegere și căutau să găsească în ea scopuri ascunse. Cum avea loc în vara lui 1866, când Austria se afla în perspectiva unui război cu Prusia (și Italia) și cum pe tronul României se afla un Hohenzollern înrolarea voluntarilor începe să fie interpretată ca o acțiune îndreptată împotriva Austriei⁶⁶.

În cele din urmă, condiții obiective și de natură materială au împiedicat crearea corpului de voluntari, deși aceștia continuau să seosească în București de prin județe, pînă spre sfîrșitul lunii iulie⁶⁷.

Cu toate acestea înrolarea voluntarilor decretată de guvernul român constituie un moment important al manifestării sentimentului patriotic al poporului român, al dorinței sale de apărare a teritoriului național și de solidaritate cu toți cei angajați în lupta antiotomană.

Biblioteca documentară a Comisiei centrale de la Focșani

ELENA DIMA

Cum „nici o listă de cărți nu e indiferentă”, așa cum afirma Nicolae Iorga, pentru că „însemnarea cărților” ne dă posibilitatea să înțelegem deplin „din nevoia de cînt al unei societăți, orientarea ei, moravurile ei, seriozitatea sau ușurătatea ei, situația ei față de judecata, desăvîrșit informată și foarte aspră, a timpului”¹, am considerat, nu lipsită de interes comuni carea noastră cu privire la catalogul Bibliotecii Comisiei Centrale de la Focșani².

⁶⁰ M. O., nr. 22, 1866, p. 269—270.

⁶¹ Ibidem, p. 271.

⁶² Ibidem, nr. 23, 1866, p. 278—279.

⁶³ M.I.R.C., dosar 145/1866, f. 34, 39, 53—54, 63, 65.

⁶⁴ Ibidem, f. 61.

⁶⁵ Arh. St. București, fond Ministerul de Interne, Administrative, dosar 194/1866, f. 42, M. I., nr. 21, 1866, p. 267—268; nr. 25, 1866, p. 229.

⁶⁶ Arh. St. București, colecția Microfilme Franța, rola 12, v. 28 c. 197 v.

⁶⁷ Ibidem, fond Ministerul de Război, dosar 93/1866, f. 88 dosar 94/1866, f. 148, 184, 185, 186, și passim; dosar 145/1866, f. 82.

¹ N. Iorga, *Oameni și cărți*, în „Floarea darurilor”, vol. II, nr. 9, București, 27 mai 1907, p. 129.

² Arh. St. București, fond Ministerul Agriculturni, Serviciul bunur m'c, dosar 25, 1867, p. 44—58.

Comisia Centrală, cu sediul la Focșani, s-a constituit ca urmare a hotărârii Convenției încheiate la Paris în ziua de 7/19 august 1858, cu scopul de a întocmi legile comune celor două Principate.

Conform articolului 33 din Convenție, Comisia Centrală era chemată a privilegia la intacta păstrare a dispozițiilor constitutive ale noii organizări a Principatelor, avînd rolul de a pregăti legile de interes comun ambelor Principate și de a cerceta pe cele de interes special, spre a vedea dacă ele nu contravin dispozițiilor³.

Atribuțiile Comisiei Centrale fixate prin Convenție erau: elaborarea legilor de interes general, codificarea legislației existente — revizuirea Regulamentelor organice și a codului civil, criminal, de comerț și de procedură⁴.

În cei aproape trei ani cît a funcționat, Comisia (10/22 mai 1859 — 12/24 februarie 1862) a dezbătut următoarele probleme: Constituția; Legea electorală; Problema agrară; Legea rurală; Reforma puterii judecătorești; Curtea de Casație și Justiție; Reorganizarea finanțelor, a comerțului și a transporturilor; Organizarea administrativă; Organizarea armatei; Organizarea învățămîntului⁵. Prin sarcinile care-i reveneau, Comisia Centrală era una din cele mai importante instituții care a depus pe tărîm legislativ o laborioasă acțiune unificatoare. Într-una din primele ședințe s-a discutat Regulamentul de funcționare al Comisiei Centrale din care am reținut Capitolul XI — articolele 95—99, Despre arhivă și Bibliotecă⁶. Cum era și firesc, pentru îndeplinirea misiunii sale, Comisiei li era necesară o bibliotecă documentară care să-i sprijine permanent informarea.

Din Regulamentul Comisiei reiese faptul că bugetul cheltuielilor cuprindea și o sumă de bani „menită pentru cumpărarea cărților trebuincioase bibliotecii iar biroul cumpără din această sumă după anume încuviințare a Comisiunii, cărțile și documentele trebuincioase”. Regulamentul menționa că arhivarul Comisiei era totodată și bibliotecarul ei, articolul 98 precizînd că „nici o carte sau alt document din biblioteca sau arhiva Comisiei nu se poate da unui comisar fără permis și nu mai mult de trei zile, iar catalogul cărților aflate în bibliotecă va sta, pe biroul Comisiunii Centrale”⁷.

Biblioteca Comisiei a fost constituită după un plan bine conceput și organizată pe baze științifice, atribuindu-i de la început menirea de documentare în elaborarea legilor țării.

Înainte de votarea regulamentului său interior la 29 mai 1859 la cea de-a IX-a ședință, la 12 mai 1859 Comisia însărcinează biroul provizoriu „ca să se ocupe cu adunarea bibliotecii trebuitoare lucrătorilor”. Biroul⁸ primește, de asemenea, însărcinarea de a prezenta Comisiei un catalog de cărțile cele mai trebuitoare atît în limbile străine cît și în limba națională⁹.

Lucrările ședinței din 17 iunie 1859 au fost consacrate aproape în întregime constituirii bibliotecii documentare.

Toți membrii Comisiei au fost de acord în unanimitate pentru achiziționarea din țară a cărților de stringentă necesitate în vederea începerii lucrărilor, însărcinînd biroul cu această misiune.

Grigore Sturdza propune inițierea unui concurs între librari, stimulîndu-i pe cei ce aduc cărțile într-un timp mai scurt, la un preț mai mic apreciînd că: „Eu socot că noi vom avea cărți ca să le citim spre a ne servi la lucrările noastre ce sînt urgente, iar nu pentru a ne face acum educațiunea din aceste cărți”¹⁰.

Vasile Mălinescu propune „a se publica lista cărților necesare Comisiei și a se cumpăra acestea de la librării din Iași și București cu prețurile curente iar pentru celelalte cărți care nu se vor găsi la librăriile din țară să se publice prin Monitorul Oficial ca orice librar ar voi a se însărcina cu aducerea lor să încunoștințeze Comisia”¹¹. Totodată, librarul care ar aduce cărțile

³ N. Iorga, *op. cit.*, p. 103.

⁴ Radu Coroamă, *Cu privire la legislația elaborată de Comisia Centrală de la Focșani și locul ei în consolidarea statului național român*, în „Muzeul Național”, București, III, 1976, p. 415.

⁵ *Ibidem*.

⁶ Arh. St. București, fond Comisiunea Centrală de la Focșani, dosar 36/1859, f. 19.

⁷ *Ibidem*.

⁸ Biroul Comisiei era alcătuit din: Roset Răducanu — președinte; colonel Ioan Florescu — vicepreședinte; Alexandru Grigoriu și Ioan Sturza, secretari, iar membrii Comisiei erau pentru Moldova: P. Rosetti, Gr. M. Sturdza, Radu Rossetti, Grigoriu (Văsescu), Mihail Kogălniceanu, Vasile Mălinescu, Ludovic Steege și I. Sturza iar pentru Muntenia: Grigore Arghiropol, Costache Brăiloiu, Costache Filipescu, Ioan Florescu, Ștefan Golescu, Christache Tell, Apostol Arsachi și Eugenie Predescu (Monitorul Oficial al Țării Românești, nr. 63, 11 mai 1859).

⁹ Arh. St. București, fond Comisiunea Centrală de la Focșani, dosar 35/1850, f. 1.

¹⁰ *Ibidem*, dosar 50/1859, f. 2—3.

¹¹ *Ibidem*.

cu prețul cel mai mic și în timpul cel mai scurt, să fie însărcinat de Comisie cu procurarea cărților pentru biblioteca ei. Această propunere se adoptă urmînd a se face demersurile necesare către Secretariatele de stat.

La numai cîteva zile de la această decizie, se publică în Monitorul Oficial, în mai multe numere consecutive, următoarea înștiințare: „Spre completarea bibliotecii Comisiei Centrale cu cărți necesare pentru diferitele ei lucrări se publică spre obșteasca cunoștință, că oricare din domnii librari aflători în Principatele Unite, ar voi a se însărcina cu procurarea cărților pentru această bibliotecă, să arate Comisiunii prin scris, cel mult pînă la 15/27 iulie viitor, prețul cu care ar putea da și aduce în Focșani cărțile ce li se vor cere, adică în lei prețul monedei curente cu care se cumpără cărțile în loc, precum francul, talerul, florinul și determinînd în cît timp ar putea aduce cărțile de la Paris, Berlin și Viena. Acela dintre librari care va primi a aduce cărțile într-un timp mai scurt și cu preț mai mic, va fi însărcinat de către Comisie cu procurarea cărților pentru biblioteca ei”¹².

În acest scop, se încheie contracte cu librării George Petrini din Iași și C. A. Rosetti din București, care trimit cărțile apărute în țară și străinătate necesare lucrărilor Comisiei. De inventarierea cărților primite s-a ocupat Nicolae Voinov, numit în funcția de bibliotecar și arhivar.

După cum reiese din documentele păstrate în fondul Comisiei Centrale, Mihail Kogălniceanu a fost însărcinat cu întocmirea listei generale a cărților necesare bibliotecii¹³. Tot el se ocupa și de alegerea cărților din listele înaintate de librarul George Petrini din Iași, după cum se vede într-un registru de intrarea hîrtilor, păstrat în același fond.

S-a purtat o permanentă corespondență între librari și Comisie cu privire la trimiterea și primirea cărților, solicitarea de noi liste, referiri la anumite titluri de cărți necesare a se comanda în străinătate precum și prețul acestora. Într-una din aceste corespondențe, se solicita pentru bibliotecă Monitorul Oficial al Franței, Regulamentul organic francez, Analele parlamentare ale Belgiei, Constituția Angliei și altele¹⁴.

La 6 iunie 1860, Ubicini, istoric și publicist francez, participant la revoluția din 1848 în Țara Românească, aflat în Franța în perioada de activitate a Comisiei, desfășurînd o intensă campanie de susținere a cauzei românilor și a latinității limbii noastre, achiziționează pentru biblioteca Comisiei, Monitorul Oficial francez complet pînă la acea dată, cu suma de 1 800 franci¹⁵. Astfel, prin strădania membrilor săi s-a constituit pentru Comisia Centrală a Principatelor Unite o bogată bibliotecă de specialitate, însumînd un număr de 805 volume.

Catalogul bibliotecii păstrat în fondul Ministerului Agriculturii ne oferă imaginea unei biblioteci documentare cu conținut juridic la mijlocul secolului al XIX-lea, cînd nu ființau pe teritoriul țării noastre multe biblioteci de acest gen.

Catalogul prezintă cărțile alfabetic și oferă posibilitatea orientării asupra tematicii bibliotecii. Astfel, ea conține lucrări cu caracter istorico-geografic general, dicționare, enciclopedii, lexicoane, atlase, legislație generală și specială, lucrări de economie politică și în mod deosebit din cele care se referă la probleme de stat și de drept în diferite țări. Cele din urmă cuprind informații privind: dreptul internațional, dreptul administrativ, civil, comercial, constituțional, diplomatic, familial, penal, privat și succesoral. Problemele de învățămînt ocupă un loc aparte în catalogul bibliotecii. Monitorarele oficiale sînt primite cu regularitate, ele reprezentînd o adevărată istorie a statului și dreptului țării.

Cărțile care alcătuiesc catalogul bibliotecii Comisiei Centrale sînt scrise în limbile română, franceză (în majoritate) și germană (în număr mic). Mai multe lucrări ilustrează cadrul general al unei țări cum sînt cele referitoare la istoria Turciei „La Turquie” (două volume) de Urquhart și un volum de Lavalle „Histoire de la Turquie”. Cele opt volume din „Géographie universelle” de Malte-Brun își extind informațiile la un spațiu mai întins, la fel și „Histoire des états européens” de Beaumont. Alte lucrări tratează din punct de vedere istoric o anumită epocă: „Histoire de la révolution française” de Thiers și „Histoire de la révolution française depuis 1789—1814” (două volume) de Mignet; sau istoria anumitor instituții ca: Mémoire sur l'organisation de la force armée des deux Principautés Roumaines réunies” de G. Adrianu, apărută la București în tipografia lui C. A. Rosetti în anul 1858.

O serie de enciclopedii sau dicționare enciclopedice au folosit drept instrumente de informare pentru întocmirea legilor țării. Între acestea menționăm „Encyclopédie der Staatswissenschaft” de Bulan; „Welcker's Staats-Lexicon” 15 volume; „Dictionnaire universel d'his-

¹² Monitorul Oficial al Țării Românești, nr. 73, 26 iunie 1859, p. 289.

¹³ Arh. St. București, fond Comisia Centrală Focșani, dosar 67/1859, f. 2.

¹⁴ Ibidem, dosar 111/1859, f. 11, 14.

¹⁵ Ibidem, dosar 116/1860, f. 23—24.

toire et de géographie, des sciences, lettres et arts“ de Bouillet ; „Dictionnaire d'administration“ de M. Block ; „Encyclopédie municipale“ de Bost ; „Dictionnaire historique des institutions“ (două volume) de Chernel ; „Dictionnaire de législation usuelle“ (două volume) și „Dictionnaire de lois pénales disciplinaires et de police“ de Chabrol-Chameané. Alte genuri de dicționare ca „Dictionnaire d'économie politique“ de Guillomin și „Dictionnaire des contemporains“ de Vapereau, completau baza documentară a bibliotecii.

Avînd în vedere că în sarcina Comisiei au intrat și problemele legate de Constituția țării, s-au achiziționat în bibliotecă documentară constituțiile și codurile constituționale ale altor țări precum : „Constitution“ de Lerminier, „Code constitutionnel“, de Cremieux și Balsow, „Constitutions américaines et françaises“ de Paillet ș.a.

Istoria dreptului își găsește o largă reflectare în fondul de carte al acestei biblioteci documentare. Cum era și firesc nu lipsesc „Legile civile și comerciale ale Principatelor Moldova și Valahia“, Regulamentele Organice, „Réformation de la justice“, de Bordeaux, „Législation comparée“ de Lerminier, „Revue critique de législation“ (15 volume), „Revue historique de droit français et étranger“ (5 volume), „Législation anglaise“ de Vestohy și altele de acest gen.

Reorganizarea finanțelor, a comerțului și a transporturilor, organizarea administrativă, organizarea armatei și învățămîntului și-au aflat o bază de documentare în bibliotecă nou înființată prin : „Système financier de la France“ de Audiffret, „Projet de réforme du système financier“ de Nobel, „La monnaie de banque“ de Coq Paul, „Mémoires sur les perfectionnements militaires“ de Cavali, „Dictionnaire de commerce et de marchandises“, „Cours de droit commercial“ de Pardessus, „Dictionnaire de commerce et de navigation“, „Transport par la poste“, „Réformes des banques“ de Darimon, „Tableau de monnaies“, „Législation de l'instruction publique“ de Barreau și „Loi sur l'enseignement public“.

Nu lipsesc din bibliotecă „Letopiseștele Moldovei“ de Mihail Kogălniceanu, colecția „Uricariul“ a lui Theodor Codrescu, „Cronica românilor“ a lui Gheorghe Șincai și „Statistica Moldovei“ de Nicolae Suțu.

Adunate cu greu din țară și străinătate cărțile din bibliotecă Comisiei Centrale de la Focșani au slujit nevoilor de informare și de documentare ale membrilor ei, furnizînd date privind legislația, administrația, situația politică și economică a altor țări cu care noi avem relații pe multiple planuri.

Comisia Centrală se desființează la 14 februarie 1862, prin decretul domnesc nr. 93, care promulgă legea pentru încetarea activității acesteia¹⁶. Odată cu promulgarea legii, Consiliul de Miniștri elaborează Jurnalul nr. 4, prin care se cere întocmirea unui inventar al arhivei și bibliotecii în vederea transportării acestora la București¹⁷.

Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, printr-o adresă trimisă în aprilie 1862 Ministerului de Finanțe, solicită trimiterea unor delegați care să aibă îndatorirea de a însoți „pe drum și a preda aici arhiva și bibliotecă“¹⁸.

În luna mai același an, Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice se adresează aceluiași minister solicitînd o copie de pe inventarul depus de G. Baronți, fostul secretar al Comisiei Centrale la Ministerul de Finanțe, să verifice dacă corespund obiectele.

În continuare se arată : „Pe lingă aceasta am știință că la Comisiunea Centrală se află și o bibliotecă pentru a cărei aducere nu se face mențiune în Jurnal“.

Ministerul de Finanțe răspunde „Cît pentru bibliotecă desființatei Comisiuni Centrale . . . după transportarea tuturor obiectelor aici, cine bibliotecă se va primi la acest minister ca a vere a statului“.

Aceasta a fost, în general, activitatea acestei biblioteci care timp de trei ani a constituit baza de documentare în elaborarea lucrărilor Comisiei și a susținut prin întreaga ei activitate cauza națională, cauza unei epoci, a unui popor și a unei țări.

¹⁶ Monitorul, Jurnal Oficial al Principatelor nr. 40/21 febr. 1862, f. 161.

¹⁷ Arh. St. București, fond Ministerul Agriculturii, Serviciul Bunuri mici, dosar 25/1867 f. 16, 25.

¹⁸ Ibidem, f. 76.